

УДК 343.222

О. В. Козаченко,

докт. юрид. наук, проф., завідувач
кафедри кримінального права
та інших кримінально-правових
дисциплін Миколаївського інституту
права НУ «ОЮА»,
Голова Миколаївського осередку
Громадської організації
«Всеукраїнська асоціація
кримінального права»

ЗАСУДЖЕННЯ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті проаналізовані змістовні ознаки засудження, як окремого виду кримінально-правового заходу. Зроблено висновок, що термін засудження, в його кримінально-правовому значенні, повинен отримати безальтернативне використання в сучасному праві. Надано визначення засудженню як кримінально-правовому заходу з дуалістичною природою, якому притаманні ознаки кримінальної відповідальності. Виділені та проаналізовані об'єктивні та суб'єктивні властивості засудження.

Ключові слова: кримінально-правовий захід, кримінальна відповідальність, засудження, об'єктивні властивості засудження, суб'єктивні властивості засудження.

Постановка проблеми. Кримінальне право сьогодення характеризується наявною розгалуженою системою різних за змістом та формою кримінально-правових заходів, кожний з яких використовується у протидії кримінально-протиправним діям. Дослідження архітекtonіки кримінально-правового впливу пов'язане як з виокремленням всіх елементів такої системи, так і визначенням внутрішньої структури окремих видів кримінально-правових заходів. Вирішення першого з поставлених завдань дозволяє встановити повний перелік правових заходів, які можуть застосовуватися в якості правового наслідку вчинення суспільно небезпечного діяння з ознаками кримінального правопорушення. Натомість внутрішня структура кримінально-правового заходу певного виду свідчить про характер здійснюваного кримі-

нально-правового впливу і використовується у процесі вирішення питання про застосування того чи іншого кримінально-правового заходу з урахуванням особливостей як конкретного кримінально-протиправного діяння, так і особи, яка його вчинила. Одним з видів кримінально-правового заходу, який вимагає окремої уваги з боку дослідників як в частині визначення його місця в структурі системи заходів кримінально-правового впливу, так і внутрішньої структурованості, виступає засудження особи.

Аналіз сучасних досліджень. Слід наголосити, що засудження завжди знаходилося у фокусі уваги представників кримінально-правової доктрини, але здебільшого як соціально-політична передумова застосування покарання. Саме тому, відомі представники української кримінально-правової науки, серед яких особливо слід вказати на наукові напрацювання Л. В. Багрій-Шахматова, Ю. В. Бауліна, Л. С. Белогриць-Котляревського, В. І. Борисова, В. О. Глушкова, В. В. Голіни, Т. А. Денисової, О. О. Дудорова, Н. А. Мирошниченко, А. А. Музики, В. В. Сташиса, Є. Л. Стрельцова, В. Я. Тація, В. О. Тулякова, П. Л. Фріса, М. І. Хавронюка та багатьох інших, об'єктом дослідження яких було покарання як домінантної форми кримінальної відповідальності, приділяли певну увагу засудженню, але здебільшого в частині застосування покарання. Однак, поза увагою дослідників залишався той факт, що одночасно з очевидним плацентарним зв'язком між покаранням та засудженням, останнє може застосовуватися і незалежно від покарання як самостійний кримінально-правовий захід.

Постановка завдання. Завданням даної публікації є висвітлення місця засудження в системі кримінально-правових заходів впливу (зовнішня архітектоніка) та виділення об'єктивних та суб'єктивних властивостей цього заходу (внутрішня архітектоніка).

Основний матеріал. У першу чергу, щодо використаного у статті терміна «засудження» особи слід зазначити, що в кримінально-правовій доктрині такий підхід до термінологічного наповнення кримінального права, на

жаль, не є безальтернативним. В окремих як наукових дослідженнях, так і зразках навчальної літератури, поряд з терміном «засудження особи» активно використовується термін «осуд особи»¹, застосування якого навіть з метою забезпечення широкого синонімічного ряду не представляється допустимим з урахуванням наступних аргументів.

По-перше, тлумачні словники пропонують розглядати термін «осуд» в основному, найуживанішому в мовній практиці значенні, як такому, що передає соціальну, людську в деяких випадках побутову оцінку тих або інших дій людини («осуд – вияв негативного, несхвального ставлення до кого-, чого-небудь»²). Поряд з тим в словниках української мови термін засудження подається як синонім до терміна «осуд», але в синонімічному ряді воно вживається в якості застарілого (архаїзму): «осуд – осудження, несхвалення, нагана, огуда; *заст.* засудження»³. Основне ж значення слова «засудження» відповідно до академічного тлумачного словника: «визнання вини обвинуваченого і винесення йому вироку»⁴. На наш погляд, активно вживаний в наукових колах термін «осуд» на позначення юридичного поняття «засудження» зумовлений тим, що при перекладі з російської мови слова «осуждение» не була врахована точність семантики ідеографічних українських синонімів «засудження» і «осуд», які мають значеннєві відтінки. Так, в російсько-українському словнику слово «осуждение», яке використовується для позначення всіх форм соціальної оцінки поведінки особи, перекладається наступним чином: «1. (судебное) засудження, осудження; 2. (порицание) осудження, осуд, засудження»⁵, тобто переклад залежить від значення, в якому вжи-

¹ Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навч. посіб. / В. О. Кузнецов, М. П. Стрельбицький, В. К. Гіжевський. К.: Істина, 2005. С. 105.

² Словник української мови: в 11 томах / за ред. І. К. Білодіда. Том 5: Н–О. К.: Наукова думка, 1977. С. 792–793.

³ Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. 2-ге вид., допов. й доопрац. К.: Українська книга, 2000. С. 268.

⁴ Словник української мови: в 11 томах / за ред. І. К. Білодіда. Том 3: З. К.: Наукова думка, 1972. С. 338.

⁵ Русско-украинский словарь в 3-х томах / под ред. академиком И. К. Белододе. С. И. Головащук. Том второй. Н-приятъ. Киев: Из-во «Наукова думка», 1969. С. 290.

вається багатозначне слово «осуждение». Ще одним аргументом на користь точності вживання терміна «засудження» свідчить словотвірний аналіз даного слова. Очевидно, що термін «засудження» – віддієслівний іменник, походить від слова «засудити», утвореного шляхом додавання до дієслова «судити» префікса –за, що забезпечує виникнення дієслова нового змісту доконалого виду, яке вказує на завершеність дії. Тому засудження слід розуміти як закінчену оцінку певної поведінки особи. А якщо врахувати, що предметом кримінального права виступає кримінально-протиправна поведінка, то така оцінка повинна будуватися на фактах, які підтверджують юридично значущі ознаки такої поведінки, тобто на доказах. Відповідно, якщо для осуду, тобто соціально-політичної оцінки, достатньо емоційних переживань суб'єкта, який здійснює відповідне оцінювання, то для засудження, як підсумкового рішення, на підставі якого робиться висновок про винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, потрібні докази. Таким чином, україномовна лексема «засудження» свідчить про акцентування уваги на окремому виді соціальної оцінки, якою виступає юридична (правова) складова соціальної відповідальності. Застосування терміна «засудження» на безальтернативній основі забезпечить точність мови кримінального закону, як обов'язкової передумови його зрозумілості як особам, що його застосовують, так і тим, хто приймає участь в процесі здійснення кримінального провадження⁶.

По-друге, в кримінальному праві використовується така характеристика суб'єкта правових відносин як «особа, засуджена до покарання» (наприклад, ч. 1 ст. 74 КК України), що дає підстави для наступного висновку – засудженою вважається особа, яка була піддана засудженню (а не осуду)⁷.

По-третє, статтею 43 КПК України закріплюється процесуальний статус такого суб'єкта кримінального процесу як засуджений, яким визнається

⁶ Мусиченко О. М. Зрозумілість кримінального закону як один з факторів забезпечення ефективності кримінально-правового впливу. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані*: монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 334.

⁷ Меркулова В. О. Деякі міркування щодо співвідношення кримінальної відповідальності та покарання. *Проблеми законності*: респ. міжвід. наук. зб. Х.: Нац. юрид. акад. України, 2001. Вип. 50. С. 120–125.

обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили (ч. 2). Враховуючи той факт, що безпосередня реалізація кримінальної відповідальності пов'язується саме з моментом набрання законної сили обвинувальним вироком суду, представляється логічним висновок, що засуджена особа – це особа, яка була піддана засудженню обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили і розпочав фактичну реалізацію кримінальної відповідальності через застосування першого кримінально-правового заходу кримінальної відповідальності – засудження особи.

Таким чином, етимологічне та змістовне дослідження дає підстави для висновку, що в кримінальному праві у процесі здійснення правової оцінки як кримінально протиправного діяння, так і особи, яка його вчинила, обґрунтованим і доцільним є використання терміна «засудження» особи, яке акцентує увагу на юридичному сенсі цього кримінально-правового поняття.

Засудження має примусовий характер із етатистською природою. Його застосування не залежить від бажання особи, щодо якої він застосовується і засудження відноситься до виключної компетенції держави в особі його повноважного органу – суду. Вказана ознака не має виключень навіть за умови здійснення провадження на підставі угод (Глава 35 КПК України), оскільки угоди про примирення або про визнання винуватості, які можуть передбачати засудження особи як із застосуванням покарання, так і без нього, підлягає обов'язковому затвердженню судом у випадку встановленої відповідності їх змісту та порядку укладення вимогам матеріального та процесуального законодавства⁸.

Слід враховувати, що засудження має дуалістичний характер, оскільки може застосовуватися не тільки в якості обов'язкової передумови застосування покарання, але і в якості самостійного (незалежно від покарання) кримінально-правового заходу. На зв'язок засудження з покаранням вказують

⁸ Козаченко О. В. Архітектоніка кримінально-правового впливу: поняття, властивості та система кримінально-правових заходів. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2017. Вип. 1(8). С. 22–40.

майже всі сучасні дослідники проблем кримінального права, розіходячись при цьому в думках щодо характеру такого зв'язку. Зокрема, достатньо популярною визнається точка зору, відповідно до якої засудження розглядається як складова покарання або властивість кари. Так, наприклад, професор І. Я. Козаченко зазначає, що засудження (осуд) особи, яка вчинила правопорушення, є морально-політичним аспектом юридичної відповідальності⁹. У більш чіткому вигляді цю позицію визначає С. А. Шликов, який вказує, що кара, репресивність проявляються в засудженні особи, яка вчинила злочин, шляхом визнання її винною вироком суду¹⁰. Аналогічне судження наводить і В. К. Дуюнов, який зазначає, що «кара – це справедливий (у сучасному цивілізаційному розумінні, а не середньовічному значенні таліону) осуд, догана винного, об'єктивне у своїй основі, пропорційне віддання за вчинений ним проступок, який не обов'язково супроводжується стражданнями засудженого»¹¹. Вказана позиція представляється хибною, оскільки діючим законом передбачається можливість застосування засудження як самостійного, тобто такого, що не залежить від покарання та функції кари, кримінально-правового заходу.

Так засудження, як самостійний кримінально-правовий захід кримінальної відповідальності, передбачений декількома положеннями кримінального закону. Зокрема, в ч. 4 ст. 74 КК України зазначається, що «особа, яка вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості, крім корупційних злочинів, може бути за вироком суду звільнена від покарання, якщо буде визнано, що з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці цю особу на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно небезпечною». Крім того, відповідно до ч. 5 ст. 74 КК України особа за вироком суду

⁹ Козаченко И. Я. Санкции за преступления против жизни и здоровья. Томск: Изд-во Томского ун-та, 1987. С. 31.

¹⁰ Шликов С. А. Функции уголовной ответственности. *Проблемы совершенствования советского законодательства*. М.: Изд-во ВНИИСЗ, 1983. Вып. 27. С. 192–203.

¹¹ Дуюнов В. К. Наказание в уголовном праве России – принуждение или кара? *Государство и право*. 1997. № 11. С. 67.

може бути звільнена від покарання у випадку, якщо до набрання вироком суду законної сили закінчилися строки давності притягнення до кримінальної відповідальності (ст. 49 КК України). За логікою закону, в обох випадках мова йде про звільнення від покарання обвинувальним вироком суду. Натомість, в ст. 368 КПК України, в якій визначається перелік питань, які вирішуються судом при ухваленні вироку, зазначається, що після позитивного вирішення питання про винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, яке поставлено йому у вину (протилежне рішення є підставою для постановлення виправдувального вироку), суд вирішує питання *чи підлягає така особа покаранню* (виділено автором Козаченком О.). Якщо на останнє запитання відповідь негативна – особа не підлягає покаранню – має місце засудження обвинувальним вироком суду без тих правових наслідків, які встановлюються при призначенні покарання.

Таким чином, засудження може застосовуватися як разом, так і без подальшого призначення покарання, натомість покарання не може застосовуватися без попереднього засудження особи за вчинене суспільно небезпечне діяння, що має ознаки кримінального правопорушення.

Засудження слід розглядати як окрему форму реалізації кримінальної відповідальності, оскільки засудженню притаманні всі ознаки даного виду юридичної відповідальності, а саме: по-перше, засудження реалізується в межах публічних правовідносин, обов'язковим суб'єктом яких виступає держава в особі уповноважених органів та посадових осіб; по-друге, ознака позбавлення, яка реалізується через обов'язок особи, що вчинила кримінальне правопорушення, перетерпіти передбачені кримінальним законом обмеження прав і свобод; по-третє, засудження передбачене кримінальним законом; по-четверте, застосування засудження обґрунтовується виключно фактом вчинення кримінального правопорушення; по-п'яте, передбачається спеціа-

льний порядок застосування цього заходу¹². Таким чином, засудження поряд з покаранням та судимістю є однією з форм реалізації кримінальної відповідальності по «горизонталі».

Таким чином, засудження можна визначити як примусовий та дуалістичний (такий, що застосовується як незалежно від покарання, так і в якості обов'язкової передумови покарання) кримінально-правовий захід, що виступає окремою формою реалізації кримінальної відповідальності, змістом якого є засуджуюча оцінка, що міститься в обвинувальному вирокі суду, як вчиненого кримінального правопорушення, так і особи, яка його вчинила.

Аналіз різноманітних визначень окремих видів кримінально-правових заходів переконує в тому, що науковці, які формують доктринально виважені дефініції, здебільшого вказують на властивості будь-якого виду кримінально-правового заходу. Уявляється, що кожний кримінально-правовий захід характеризується низкою властивостей, які умовно можна поділити на такі, що мають об'єктивний, та такі, яким притаманний суб'єктивний характер.

До об'єктивних властивостей кримінально-правового заходу можна віднести наступні. По-перше, суттєвою властивістю кримінально-правового заходу є мета його застосування. Вважаємо, що загальною для всіх кримінально-правових заходів, не залежно від видових особливостей, метою є соціальна справедливість. Соціальна справедливість в умовах застосування засад верховенства права є більш складним явищем, ніж у традиційному розумінні відповідності між злочином і покаранням, яке отримало поширення за радянських часів. Сучасний підхід вимагає виділення як мінімум чотирьох напрямків забезпечення соціальної справедливості. По-перше, відповідність між суспільно небезпечним діянням і примусовими кримінально-правовими заходами, які застосовуються до особи, що його вчинила. По-друге, відповідність між шкодою, завданими збитками і заходами реституційно-

¹² Козаченко О. В. Архітектура кримінально-правового впливу: кримінальна відповідальність та стадії її реалізації. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2017. Вип. 2(9). С. 42–62.

компенсаційного характеру. По-третє, відповідність між позитивною постзлочинною поведінкою та реабілітаційно-заохочувальними заходами. По-четверте, пошук узгодженості між інтересами людини, суспільства і держави¹³. Таким чином, застосування кримінально-правових заходів повинно супроводжуватися або відновленням стану соціальної справедливості, який був порушений вчиненням злочину, або формуванням стану соціальної справедливості шляхом застосування реабілітаційно-заохочувальних заходів за результатом належної оцінки постзлочинної поведінки особи.

По-друге, до об'єктивних властивостей кримінально-правового заходу слід віднести підстави для його застосування. Враховуючи існування в умовах сучасного кримінального права розгалуженої системи примусових кримінально-правових заходів, підставами для їх застосування виступають: кримінальні правопорушення (злочини і в майбутньому кримінальні проступки), інші кримінально-протиправні діяння (об'єктивно-протиправні діяння), зловживання правом.

По-третє, окремою об'єктивною властивістю кримінально-правового заходу слід визнати відповідність його змісту морально-етичним та культурним засадам функціонування сучасного громадянського суспільства. Уявляється, що кримінально-правові заходи повинні формуватися на засадах апробованої доцільності, відповідності ментальним, у тому числі і культурним, особливостям розвитку українського суспільства¹⁴.

По-четверте, змістовні властивості кримінально-правових заходів з суб'єктивною природою проявляються, в першу чергу, при визначенні кола осіб, до яких застосовуються такі заходи. Загалом суб'єктний склад кримінально-правових заходів характеризується наявністю загального (співпадаючо-

¹³ Козаченко О. В., Мусиченко О. М. Культуро-антропологічний вимір справедливості кримінально-правового впливу: світові здобутки та національні надбання. *Гуманітарний дискурс: політика, управління, влада*: колективна монографія / за заг. ред. О. А. Івакіна, І. В. Шамши, Д. В. Яковлева. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 120–135.

¹⁴ Козаченко О. В. Кримінально-правові заходи: культурно-антропологічний вимір: монографія. Миколаїв: Іліон, 2011. 504 с.

го з ознаками суб'єкта злочину), спеціального (наявність додаткових ознак до ознак суб'єкта злочину), особливого (відсутністю певних ознак суб'єкта злочину) видів суб'єктів, до яких можуть застосовуватися певні види заходів кримінально-правового впливу.

По-п'яте, суб'єктивні властивості кримінально-правових заходів виражаються в процесуальній складовій, яка знаходить своє відображення в судовому розсуді (судовій дискреції), під яким розуміють правозастосовну інтелектуально-вольову діяльність, яка здійснюється в межах, визначених кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством, і полягає в обґрунтованому і неупередженому виборі одного з варіантів рішення при здійсненні кримінального провадження щодо застосування кримінально-правових заходів.

У засудження, як окремого кримінально-правового заходу, зазначені загальні властивості мають свої особливості.

Соціальна справедливість, як мета застосування засудження, полягає в засуджувачій оцінці поведінки особи, яка вчинила кримінально-протиправне діяння, яка виведена на підставі достатніх доказів, що свідчать про винуватість особи у вчиненні інкримінованого кримінального правопорушення. Таким чином, засудження забезпечує існування відповідності між вчиненим діянням і обґрунтованим визнанням особи винною у вчиненні кримінального правопорушення та застосуванням інших примусових кримінально-правових заходів в подальшому. Окремо слід наголосити, що існування засудження особи як самостійного, незалежного від покарання кримінально-правового заходу, представляється абсолютно обґрунтованим з позиції забезпечення соціальної справедливості, яка в умовах домінування принципу гуманізму виражається в можливості обмежитись виключно правовою оцінкою вчиненого діяння і відмовити у призначенні інших заходів впливу, зокрема таких як покарання. Тобто, результат кримінально-правового впливу у формі виправлення, попередження вчинення нових злочинів винною особою, можна

отримати і шляхом повідомлення такій особі про негативну засуджуючу оцінку з боку держави її злочинного діяння, впливаючи тим самим на свідомість особи, її совість, сумління та інші фактори, що визначають поведінку особи.

Підставами застосування засудження в сучасних умовах, є вчинення злочину, по-перше, невеликої або середньої тяжкості, крім корупційних, якщо особа, яка його вчинила, не вважається судом суспільно небезпечною; по-друге, з часу вчинення злочину і до набрання законної сили вироком суду закінчилися строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Доцільність застосування засудження особи із звільненням від призначення покарання є абсолютно виправданою, оскільки за вказаних підстав суд, керуючись прямою заборорою закону застосовувати покарання у випадку закінчення строків даності, або на власний розсуд даючи позитивну (відсутність суспільної небезпеки) оцінку винній особі, приймає рішення про неможливість або недоцільність застосування до особи покарання, при цьому наявна засуджуюча оцінка держави вчиненому особою.

Суб'єктний склад характеризується тим, що він охоплює тільки засуджених осіб, тобто осіб, обвинувальний вирок суду щодо яких набрав законної сили. Однак, в залежності від підстав застосування засудження із звільненням від призначення покарання, суб'єкти характеризуються певними особливостями. У випадку засудження на підставі ч. 4 ст. 74 КК України до суб'єкта пред'являються наступні вимоги: бездоганна поведінка (має місце тоді, коли особа добровільно і свідомо дотримується норм моралі, права, людського співіснування, виконує свій громадянський обов'язок тощо) та сумлінне ставлення до праці, що підтверджується позитивною характеристикою з місця роботи, відсутність дисциплінарних стягнень та наявність заохочень за високі досягнення тощо. Вказані характеристики особи враховуються для вирішення питання судом про засудження із звільненням від покарання за двох умов: по-перше, відповідність особи обом вимогам одночасно; по-друге, вони не тільки наявні, але й свідчать про втрату особою суспільної не-

безпеки. У випадку засудження на підставі ч. 5 ст. 74 КК України до особи висуваються дві умови: особа не повинна під час перебігу строків давності вчинити новий злочин середньої тяжкості, тяжкий або особливо тяжкий (в цьому випадку строк перебігу давності переривається); особа не повинна ухилятися від досудового розслідування та судового провадження (перебіг строку давності зупиняється).

Процесуальна властивість засудження залежить від підстав для прийняття такого рішення. Так, якщо особа засуджується із звільненням від призначення покарання на підставі ч. 4 ст. 74 КК України – рішення приймається виключно на підставі судового розсуду, який базується на всебічній та неупередженій оцінці винної особи, за умови, що злочин кваліфікується як невеликої або середньої тяжкості і він не є корупційним. У випадку засудження на підставі ч. 5 ст. 74 КК України – закінчення строків давності зобов'язує суд обмежитись виключно засудженням без покарання. Однак, відповідно до ч. 4 ст. 49 КК України, вирішення питання про застосування давності до особи, яка вчинила особливо тяжкий злочин, за який може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі, здійснюється на підставі розсуду суду. При цьому, якщо суд не вважає за можливе застосувати давність, довічне позбавлення волі не може бути призначене і замінюється позбавленням волі на певний строк. Крім того, давність не застосовується взагалі у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України (статті 109–114-1 КК України) та проти миру та безпеки людства (статті 437–439, ч. 1 ст. 442 КК України).

Висновки. На підставі проведеного аналізу можна зробити наступні висновки. По-перше, термін засудження повинен отримати належне застосування в кримінально-правовій доктрині на безальтернативній основі, коли йде мова про офіційну оцінку вчиненого кримінального правопорушення з боку суду. По-друге, засудження представляє собою примусовий кримінально-правовий захід з дуалістичною природою, що виступає окремою формою

реалізації кримінальної відповідальності, змістом якого є засуджуюча оцінка, що міститься в обвинувальному вирокі суду, як вчиненого кримінального правопорушення, так і особи, яка його вчинила. По-третє, властивості засудження, маючи об'єктивний та суб'єктивний характер, вказують інструментальну придатність даного виду кримінально-правового заходу на засадах принципу гуманізму, вирішувати завдання, які стоять перед кримінальним правом у протидії кримінальним правопорушенням через застосування необхідного і достатнього кримінально-правового впливу.

Список використаних джерел

1. Дуюнов В. К. Наказание в уголовном праве России – принуждение или кара? *Государство и право*. 1997. № 11. С. 67.
2. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. 2-ге вид., допов. й доопрац. К.: Українська книга, 2000. С. 268.
3. Козаченко И. Я. Санкции за преступления против жизни и здоровья. Томск: Изд-во Томского ун-та, 1987. С. 31.
4. Козаченко О. В. Архітектоніка кримінально-правового впливу: кримінальна відповідальність та стадії її реалізації. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2017. Вип. 2(9). С. 42–62.
5. Козаченко О. В. Архітектоніка кримінально-правового впливу: поняття, властивості та система кримінально-правових заходів. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2017. Вип. 1(8). С. 22–40.
6. Козаченко О. В. Кримінально-правові заходи: культурологічний вимір: монографія. Миколаїв: Іліон, 2011. 504 с.
7. Козаченко О. В., Мусиченко О. М. Культуро-антропологічний вимір справедливості кримінально-правового впливу: світові здобутки та національні надбання. *Гуманітарний дискурс: політика, управління, влада: колективна монографія* / за заг. ред О. А. Івакіна, І. В. Шамши, Д. В. Яковлева. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 120–135.
8. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навч. посіб. / В. О. Кузнєцов, М. П. Стрельбицький, В. К. Гіжевський. К.: Істина, 2005. С. 105.
9. Меркулова В. О. Деякі міркування щодо співвідношення кримінальної відповідальності та покарання. *Проблеми законності: респ. міжвід. наук. зб. Х.*: Нац. юрид. акад. України, 2001. Вип. 50. С. 120–125.

10. Мусиченко О. М. Зрозумілість кримінального закону як один з факторів забезпечення ефективності кримінально-правового впливу. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія* / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 334.

11. Русско-украинский словарь в 3-х томах / под ред. академиком И. К. Белододеда. С. И. Головащука. Том второй. Н-приятъ. Киев: Из-во «Наукова думка», 1969. С. 290.

12. Словник української мови: в 11 томах / за ред. І. К. Білодіда. Том 5: Н–О. К.: Наукова думка, 1977. С. 792–793.

13. Словник української мови: в 11 томах / за ред. І. К. Білодіда. Том 3: З. К.: Наукова думка, 1972. С. 338.

14. Шлыков С. А. Функции уголовной ответственности. *Проблемы совершенствования советского законодательства*. М.: Изд-во ВНИИСЗ, 1983. Вып. 27. С. 192–203.

REFERENCES

1. Duyunov, V.K. (1997). Nakazaniye v ugolovnom prave Rossii – prinuzhdeniye ili kara? *Gosudarstvo i pravo – State and law*, 11, 67 [in Russian].

2. Karavans'kyu, S. (2000). *Praktychnyy slovnyk synonimiv ukrayins'koyi movy*. K.: Ukrayins'ka knyha [in Ukrainian].

3. Kozachenko, I.Ya. (1987). *Sanktsii za prestupleniya protiv zhizni i zdorov'ya*. Tomsk: Izd-vo Tomskogo un-ta [in Russian].

4. Kozachenko, O.V. (2017). Arkhitektonika kryminal'no-pravovoho vplyvu: kryminal'na vidpovidal'nist' ta stadiyi yiyi realizatsiyi. *Visnyk asotsiatsiyi kryminal'noho prava Ukrayiny*, issue 2(9), 42–62 [in Ukrainian].

5. Kozachenko, O. V. (2017). Arkhitektonika kryminal'no-pravovoho vplyvu: ponyattya, vlastyvosti ta systema kryminal'no-pravovykh zakhodiv. *Visnyk asotsiatsiyi kryminal'noho prava Ukrayiny*, issue 1(8), 22–40 [in Ukrainian].

6. Kozachenko, O.V. (2011). *Kryminal'no-pravovi zakhody: kul'turo-antropolohichnyy vymir*. Mykolayiv: Ilion [in Ukrainian].

7. Kozachenko, O. V., Musychenko, O.M. (2015). *Kul'turo-antropolohichnyy vymir spravedlyvosti kryminal'no-pravovoho vplyvu: svitovi zdobutky ta natsional'ni nadbannya. Humanitarnyy dyskurs: polityka, upravlinnya, vlada*. O.A. Ivakina, I.V. Shamshy, D.V. Yakovleva (Eds.). Odesa: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka» [in Ukrainian].

8. Kuznyetsov, V.O., Strel'byts'kyu, M.P., Hizhevs'kyu, V.K. (2005). *Kryminal'ne pravo Ukrayiny: Zahal'na ta Osoblyva chastyny: navch. posib. K.: Istyna* [in Ukrainian].

9. Merkulova, V.O. (2001). Deyaki mirkuvannya shchodo spivvidnoshennya kryminal'noyi vidpovidal'nosti ta pokarannya. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality*, issue 50, 120–125 [in Ukrainian].

10. Musychenko, O.M. (2016). Zrozumilist' kryminal'noho zakonu yak odyz z faktoriv zabezpechennya efektyvnosti kryminal'no-pravovoho vplyvu. *Pravovyy vplyv na nepravomirnu povedinku: aktual'ni hrani*. O.V. Kozachenko, Ye.L. Strel'tsov (Eds.). Mykolayiv: Ilion [in Ukrainian].

11. Russko-ukrainskiy slovar' (Vols. 1–3); Vol. 2: N-priyat'. (1969). I.K. Beloded, S.I. Golovashchuk (Eds.). Kiyev: Iz-vo «Naukova dumka» [in Russian].

12. Slovnyk ukrayins'koyi movy. (Vols. 1–11); Vol. 5: N–O. (1977). I.K. Bilodid (Ed.). K.: Naukova dumka [in Ukrainian].

13. Slovnyk ukrayins'koyi movy. (Vols. 1–11); Vol. 3: 3. (1972). I.K. Bilodid (Ed.). K.: Naukova dumka [in Ukrainian].

14. Shlykov, S.A. (1983). Funktsii ugovnoy otvetstvennosti. *Problemy sovershenstvovaniya sovetskogo zakonodatel'stva, issue 27, 192–203* [in Russian].

Козаченко А. В. Осуждение как форма реализации уголовной ответственности

В статье проанализированы содержательные признаки осуждения, как отдельного вида уголовно-правовых мер. Сделано вывод, что термин осуждение, в его уголовно-правовом значении, должен получить безальтернативное использование в современном праве. Сформулировано определение осуждения как уголовно-правовой меры с дуалистической природой, которой присущи признаки уголовной ответственности. Выделены и проанализированы объективные и субъективные свойства осуждения.

Ключевые слова: *уголовно-правовая мера, уголовная ответственность, осуждение, объективные свойства осуждения, субъективные свойства осуждения.*

Kozachenko O. V. The conviction as a form of criminal liability realization

The article analyzes the substantive features of conviction as a separate type of criminal law measure. It is concluded that the term of conviction in its criminal law meaning should receive uncontested use in modern law. The definition of a conviction as a criminal law measure with a dualistic character which is characterized by criminal liability is provided. The objective and subjective features of conviction are defined and analyzed.

Key words: *criminal law measure, criminal liability, conviction, objective features of conviction, subjective features of conviction.*